

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МОНЕТАРНИМИ АКТИВАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Перчук О. В.,
Яременко Л. М.,
Бородіна Т. Г.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні проблеми формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління монетарними активами.

Метою статті є розроблення наукових підходів і методичних рекомендацій щодо розробки обліково-аналітичного забезпечення управління монетарними активами на лісгосподарських підприємствах.

Методологія проведення роботи. Методологічною основою дослідження є загальнотеоретичні методи наукового пізнання, основні підходи та положення обліково-аналітичного забезпечення системи управління, що висвітлені у працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Для виконання поставлених завдань використано методи: діалектичний метод пізнання – для аналізу законодавчо-нормативних документів та наукових праць вчених, що стосуються проблематики формування дієвої системи обліково-аналітичного забезпечення управління монетарними активами; аналізу та синтезу – при дослідженні та узагальненні зарубіжного та вітчизняного досвіду теоретико-методичних основ обліку та аналізу монетарних активів; абстрактно-логічний – для теоретичних узагальнень та формулювання висновків.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використанні в практичній діяльності підприємств лісгосподарського комплексу для підвищення ефективності управлінської діяльності.

Результати і висновки роботи. На основі проведеного дослідження розкрито сутність монетарних активів, визначено їх роль у забезпеченні функціонування підприємств лісової галузі. Обґрунтовано важливість побудови системи обліково-аналітичного забезпечення управління монетарними активами, охарактеризовано її складові та визначено проблемні моменти реалізації облікової та аналітичної функцій при формуванні інформації для потреб управління монетарними активами та грошовими потоками лісгосподарських підприємств.

Підприємства лісгосподарського комплексу потребують збалансованості грошових потоків та їх поповнення для більш ефективного фінансування своєї діяльності. Управління підприємством повинно ґрунтуватись на аналізі й оцінці грошових потоків з використанням інформації, яку формує система обліку та аналізу. Таким чином, використання інформації про монетарні активи повинно стати важливим елементом оцінки якості управління підприємством і привести до підвищення ефективності використання і прогнозування грошових потоків.

Ключові слова: аналіз, грошові кошти, монетарні активи, облік, обліково-аналітичне забезпечення, підприємства лісового господарства, управління.

УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ МОНЕТАРНЫМИ АКТИВАМИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА

Перчук О. В.,
Яременко Л. Н.,
Бородина Т. Г.

Предмет исследования: теоретические и практические проблемы формирования системы учетно-аналитического обеспечения управления монетарными активами.

Целью статьи является разработка научных подходов и методических рекомендаций по формированию учетно-аналитического обеспечения управления монетарными активами на лесохозяйственных предприятиях.

Методология проведения работы. Методологической основой исследования являются общетеоретические методы научного познания, основные подходы и положения учетно-аналитического обеспечения системы управления, которые освещены в работах отечественных и зарубежных ученых. Для выполнения поставленных задач использованы методы: диалектический метод познания – для анализа законодательно-нормативных документов и научных трудов ученых, касающиеся проблематики формирования действенной системы учетно-аналитического обеспечения управления монетарными активами; анализа и синтеза – при исследовании и обобщении зарубежного и отечественного опыта теоретико-методических основ учета и анализа монетарных активов; абстрактно-логический – для теоретических обобщений и формулирование выводов.

Область применения результатов. Результаты исследования могут быть использованы в практической деятельности предприятий лесного комплекса для повышения эффективности управленческой деятельности.

Результаты и выводы работы. На основе проведенного исследования раскрыта сущность монетарных активов, определены их роль в обеспечении функционирования предприятий лесной отрасли. Обоснована важность построения системы учетно-аналитического обеспечения управления

монетарними активами, охарактеризовані її складові частини та визначені проблемні моменти реалізації учетної та аналітичної функцій при формуванні інформації для потреб управління монетарними активами та грошовими потоками лісогосподарських підприємств.

Підприємства лісного комплексу потребують сбалансованості грошових потоків та їх поповнення для більш ефективного фінансування своєї діяльності. Управління підприємством повинно ґрунтуватися на аналізі та оцінці грошових потоків з використанням інформації, яку формує система учета та аналізу. Таким чином, використання інформації про монетарні активи повинно стати важливим елементом оцінки якості управління підприємством та привести до підвищення ефективності використання та прогнозування грошових потоків.

Ключеві слова: аналіз, грошові засоби, монетарні активи, учет, учетно-аналітичне забезпечення, підприємства лісного господарства, управління.

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT FOR MONETARY ASSETS MANAGEMENT IN FORESTRY ENTERPRISES

Perchuk Oksana,
Yaremenko Liudmila,
Borodyna Tetiana

The subject of research: theoretical and practical problems of forming a system of accounting and analytical support for monetary assets management.

The purpose of the study is to develop scientific approaches and methodical recommendations for the development of accounting and analytical support for monetary assets management in forestry enterprises.

Method or methodology for conducting research. The methodological basis of the study is general theoretical methods of scientific knowledge, the main approaches and framework of accounting and analytical support of the management system, which are highlighted in the works of domestic and foreign scientists. To reach the research tasks the following methods were used: dialectical method of cognition – to analyze legislative and regulatory documents and scientific works of scientists concerning the formation of an effective system of accounting and analytical support for monetary assets management; analysis and synthesis – to study and generalize the foreign and domestic experience of theoretical and methodological fundamentals of the accounting and analysis of the monetary assets; abstract logical – for theoretical generalizations and formulation of conclusions.

The field of application of results. The results of the study can be used in the practice of forestry enterprises to improve management efficiency.

The results of research and conclusions. Based on the study, the essence of monetary assets is revealed, their role in ensuring the functioning of forestry enterprises is determined. The importance of building a system of accounting and analytical support for monetary assets management is substantiated; its components are characterized, and the problematic aspects of accounting and analytical functions implementation in generating the information for managing forestry enterprises' monetary assets and cash flows are determined.

The enterprises of the forestry complex need the cash flows balancing and replenishment for more efficient financing of their activities. Enterprise management should be based on the analysis and evaluation of cash flows using the information generated by the accounting and analysis system. Thus, the use of information about monetary assets should become an important element in assessing the quality of enterprise management, and lead to improving the efficiency of cash flow use and forecasting.

Key words: analysis, cash, monetary assets, accounting, accounting and analytical support, forestry enterprises, management.

JEL Classification: M41, Q19.

Постановка проблеми. Сучасні умови функціонування підприємств лісової галузі в Україні створюють особливу необхідність у обґрунтованості прийнятих управлінських рішень. На сьогодні лісове господарство – складна галузь, яка впливає на розвиток національної економіки. Однак поки що у ній ще не вироблено чіткої концепції щодо розвитку недержавних підприємницьких структур, на відміну від європейських країн, де можемо зустріти приклади високої продуктивності приватних лісів. На даному етапі в Україні лісгосподарська галузь утримується за рахунок державного бюджету, тобто вона знаходиться в державній формі власності. Це зумовлено також тим, що основна продукція – деревина – дозріває десятки, а в регіонах Карпат України – навіть 100-140 років при щоденній потребі в ній. Тому найнебезпечнішим є вузькогалузовий, споживацький, лісоексплуатаційний підхід до лісо- і природокористування. На думку багатьох вчених та практиків в галузі лісового господарства, реформування галузі потребує вдосконалення механізму фінансового забезпечення лісового господарства з урахуванням регіональних особливостей, вдосконалення системи оподаткування, оновлення системи продажу необробленої деревини тощо [1].

Пріоритетним завданням є пошук шляхів самостійного виживання державних лісгосподарських підприємств на основі реальної оцінки їх конкурентної позиції на ринку та обґрунтування адекватних рішень відповідно до поточної та перспективної ринкової кон'юнктури. У свою чергу, поглиблення ринкових відносин та глобалізаційних процесів, зумовлює розширення кола проблем, що покликані вирішувати бухгалтерський облік та економічний аналіз.

У таких умовах питання створення ефективної системи контролю та управління інформацією щодо руху фінансових потоків на лісгосподарських підприємствах набуває пріоритетного значення в загальній системі

управління суб'єктом господарювання. Раціональна організація процедур спостереження, реєстрації, контролю, аналізу грошових коштів та їх потоків повинна здійснюватися на всіх рівнях системи управління підприємством та сприяти ефективному їх використанню. Адже, втрата лісогосподарськими підприємствами фінансової стабільності носить не лише фінансово-економічні наслідки, але й соціальні, екологічні та негативно відображається на цінності деревини та погіршені товарної і асортиментної структури продукції.

Фінансові засоби (кошти) часто без достатніх підстав називаються монетарними, а матеріальні і нематеріальні активи – немонетарними. Монетарні активи відносяться до тих особливих категорій, які завжди були найбільш актуальними в економічній думці, оскільки в процесі грошового руху найбільшою мірою проявляються і реалізуються інтереси суб'єктів ринку. Під монетарними об'єктами загалом розуміються об'єкти, вартісна оцінка яких фіксована їх статусом або договором і не залежить від змін купівельної спроможності відповідної грошової одиниці. Загальним об'єктом у системі управління фінансовими ресурсами виступають саме монетарні активи, основою яких є гроші виражені в різних формах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Удосконалення управління лісогосподарським підприємством в цілому за допомогою обліково-аналітичного забезпечення досліджено в працях Макаренко А. [2]. Питання теорії та практики обліку, аналізу та контролю грошових коштів досліджували такі автори як А. Андросова, С. Береза, М. Білуха, Н. Бондаренко, Ф. Бутинець, С. Голов, Н. Грабова, Н. Гудзь, В. Завгородній, З. Задорожній, Є. Калюга, Г. Кірейцев, М. Кужельний, Л. Кулаковська, Н. Малюга, Ю. Піч, А. Поддєрьогін, Н. Попадинець, В. Таран, О. Терещенко, Л. Сук, Р. Хом'як, М. Чумаченко та інші. Проблеми теорії та методології обліку та контролю монетарних активів досліджувала в своїх працях В. Скоробагатова [3]

Постановка завдання. Метою статті є розроблення наукових підходів і методичних рекомендацій щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління монетарними активами на лісогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Обліково-аналітичне забезпечення управління монетарними активами перш за все передбачає реалізацію таких його функцій, як облік та аналіз, останні знаходяться у тісному взаємозв'язку та утворюють обліково-аналітичну систему з метою забезпечення менеджерів усіх ланок управління підприємств необхідною інформацією задля впровадження ефективних рішень. Індикаторами ефективності використання коштів можна розглядати динаміку певних показників, які характеризують ефективність управління.

Підсистема облікового забезпечення управління монетарними активами складається з трьох взаємопов'язаних елементів: ланки первинного обліку, аналітичного обліку та підсумкового обліку.

Невіддільними елементами бухгалтерського обліку монетарних активів є великий потік первинних документів щодо оформлення руху грошових коштів, постійне виконання арифметичних операцій, перевірка правильності розрахунків та законності операцій, зіставлення даних з інформацією на суміжних ділянках обліку тощо.

Первинне оформлення операцій з монетарними активами забезпечується наступними документами, які переважно є уніфікованими формами: прибутковий та видатковий касові ордери, грошовий чек, супровідна відомість, платіжне доручення, виписка банку, фіскальний чек, розрахункова квитанція, платіжна відомість, фіскальний касовий чек.

Підсистема аналітичного забезпечення управління монетарними активами через реалізацію функції аналізу досліджує наявність, структуру, динаміку монетарних активів та окремих їх складових за допомогою аналітичних та економіко-математичних методів, вивчає ефективність їх використання, вивчає їх вплив на ліквідність, платоспроможність та загалом фінансовий стан підприємства. До базових методів аналізу монетарних активів можна віднести:

- горизонтальний та вертикальний аналіз руху монетарних активів;
- трендовий аналіз руху монетарних активів;
- коефіцієнтний аналіз.

Аналіз звітів держлісгоспів і показників їх фінансово-економічного стану створює досить велику інформаційну базу про рівень їх фінансового становища та ефективність управління грошовими потоками та монетарними активами.

У господарській діяльності будь-якого суб'єкта грошові кошти є базою фінансового добробуту та є основою для забезпечення сучасної схеми здійснення розрахункових операцій. Наявність на лісогосподарському підприємстві обігових коштів у достатній мірі є запорукою нарощення активів, підвищення рівня рентабельності, ліквідності і, як результат, забезпечення фінансової рівноваги та платоспроможності.

Введення вище наведеного поділу активів на монетарні і немонетарні в практику бухгалтерського обліку України пов'язано з рядом проблем, але основним фактором стало закріплення монетарно-немонетарного методу оцінки в Міжнародних стандартах фінансової звітності, а згідно ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» національні стандарти не повинні суперечити міжнародним.

Зважаючи на вище сказане, важливим елементом системи обліково-аналітичного забезпечення управління монетарними активами є нормативно-правова складова, яка формується на декількох рівнях, зокрема:

1 рівень. Міжнародні норми права (МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів», МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції»).

2 рівень. Законодавчі акти України (Цивільний кодекс, Господарський кодекс, Податковий кодекс, Кодекс про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс, Закони України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», «Про банки і банківську діяльність», «Про платіжні системи і переказ коштів в Україні» тощо).

3 рівень. Укази Президента та Постанови НБУ (Указ Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки»).

4 рівень. Підзаконні нормативні документи (НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», П(С)БО 22 «Вплив інфляції», Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», Інструкція НБУ «Про безготівкові розрахунки в господарському обороті України», Інструкція НБУ «Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків в національній та іноземній валютах» та ін.).

5 рівень. Децентралізовані нормативні документи (Рішення і постанови органів місцевого самоврядування, локальні нормативно-правові документи, положення про облікову політику що стосуються монетарних активів).

Загородній А.Г. до немонетарних активів відносить всі активи, крім грошових коштів та їх еквівалентів, дебіторської заборгованості у фіксованій (або визнаній) сумі грошей [4, с. 23].

Американські дослідники Е.С. Хендріксен та М.Ф. Ван Бред розуміють під монетарними активами права (вимоги) на фіксовану кількість грошових одиниць (наприклад, доларів), що представляє загальну купівельну спроможність. Хоча ціни на товари та послуги можуть змінюватися, вимоги (права), виражені в певній кількості доларів, залишаються незмінними, але купівельна спроможність, або здатність конвертувати ці права в товари та послуги, змінюється. Крім того, Е.С. Хендріксен та М.Ф. Ван Бред вважають, що до монетарних активів слід відносити грошові кошти; обумовлені договором права на певні суми грошових коштів у майбутньому, наприклад дебіторська заборгованість; а також вкладення, які передбачають отримання доходів у вигляді відсотків і дивідендів і будуть відшкодовані у фіксованій сумі, хоча дата відшкодування може бути не визначена, наприклад, як для привілейованих акцій [3].

Згідно з П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» монетарні статті – це статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів [5]. Тобто за зазначених умов, монетарними статтями можуть бути кредиторська та дебіторська заборгованість.

Термін «монетарні статті» більш широкий у порівнянні з терміном «монетарні активи», оскільки він включає в себе як активи, так і зобов'язання.

У відповідності до п. 8 МСФЗ (IAS) 38 «Нематеріальні активи» монетарні активи – наявні грошові кошти та активи, що підлягають отриманню у вигляді фіксованих або визначених сум грошових коштів.

МСФЗ (IAS) 21 «Вплив змін обмінних курсів валют» п. 8 визначає монетарні статті як одиниці готівкової валюти, а також активи і зобов'язання до отримання чи виплати, виражені фіксованою або визначеною кількістю валютних одиниць [6].

Якщо виходити з того, що термін «одиниці готівкової валюти» не охоплює кошти на депозитних рахунках, то тоді цим терміном позначені грошові (платіжні) засоби. Термін «активи, до отримання» можна визначити як право на вимогу, тобто являють собою дебіторську заборгованість.

Основою монетарності активів є функція грошей як «засобу платежу», яка, як зазначає В.Д. Базилевич, передбачає обслуговування грошима, погашення різноманітних боргових зобов'язань між суб'єктами економічних відносин [7, с. 159].

В.В. Скоробагатова визначає два критерії віднесення активів до монетарних [3]:

- 1) монетарність, який означає, що актив виступає у вигляді грошових коштів, як у готівковій формі, так і у безготівковій або їх еквівалентів;
- 2) в основі певної операції з активами має лежати така функція грошей як «засіб платежу», тобто маються на увазі певні розрахунки.

Відповідно до даних критеріїв до монетарних активів відносяться: грошові кошти в касі національній та іноземній валюті; кошти на рахунках в банках в національній та іноземній валюті, як поточні, так і інші; електронні гроші, які емітуються у відкрито циркулюючій системі, депозити до запитання та кошти в дорозі. Фінансові інвестиції (довгострокові та поточні), дебіторська заборгованість (довгострокова та поточна) та векселі одержані (довгострокові та короткострокові) відносяться до змішаних активів, при цьому якщо буде виконуватися умова погашення їх грошовими коштами, то вони можуть вважатися монетарними активами. Також зазначені активи можуть вважатися монетарними за умови, якщо вони обліковуватимуться на балансі підприємства до моменту їх погашення, а також виступають засобом капіталізації. Тому постає питання щодо відображення на рахунках бухгалтерського обліку кожної із складових монетарних активів.

Грошові кошти виражені в різних формах є основою монетарних активів. Щодо вибору рахунків для облікового відображення саме грошових коштів не виникає ніяких сумнівів, адже це визначено на законодавчому рівні. Чого не можна сказати про інші складові монетарних активів, а саме: депозити до запитання та електронні гроші у відкрито циркулюючій системі. Електронні гроші є особливим та новим видом грошей, що потребує як правового регулювання так і фінансового контролю з боку держави та обумовлює проблематику ідентифікації як об'єкта бухгалтерського обліку.

Підтримуючи думку Лукашової І.О. та І.С. Несходовського [8] доцільно для синтетичного обліку електронних коштів використовувати зарезервований рахунок 32 з назвою «Електронні кошти», а аналітичний облік здійснювати за їх видами. У фінансовій звітності сальдо по рахунку 32 «Електронні кошти» пропонується відображати в балансі у складі статті «Грошові кошти та їх еквіваленти». Слід відмітити, що перевагою такої форми розрахунків є відсутність обмеження суми розрахунків за день, на відміну від розрахунків готівкою, що встановлено Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [9], але поряд з цим

існує інший обмежуючий фактор, зокрема наявність комісії у відсотках від суми переказу, яка стягується з відправника в момент проведення кожної транзакції в середині системи.

Важливою характеристикою монетарних активів є їх ліквідність, тобто здатність брати участь в придбанні товару чи інших благ. Відповідно суттєвою обставиною, що відрізнятиме монетарні активи від всіх інших є те, що премія за ліквідність набагато перевищує витрати їх на утримання. Ліквідність монетарних активів є максимальною, а тривалість періоду трансформації для них рівна нулю.

Оскільки ефективне управління монетарними активами на лісгосподарських підприємствах та контроль за ними вимагають від бухгалтерського обліку високого ступеня деталізації інформації, важливу роль відіграє аналітика, яку може забезпечити розробка робочого плану рахунків. При цьому, що стосується зокрема грошових коштів, то деталізація можлива за наступними критеріями: форма розрахунків, валюта платежів, тривалість формування, вид господарської діяльності, центр фінансової відповідальності, місце зберігання грошових коштів та економічний зміст господарської операції.

Основними проблемами бухгалтерського обліку монетарних активів є: по-перше, відсутність нормативних документів, що регулюють облікове відображення монетарних активів; по-друге, недосконалість нормативного регулювання бухгалтерського обліку складових монетарних активів; неоднозначність думок науковців щодо складових монетарних активів, зокрема видів грошових коштів; по-третє, повнота та своєчасність відображення монетарних активів у системі бухгалтерського обліку. Адже, якщо грошові кошти не будуть повністю та своєчасно оприбутковані, то не буде чіткого відображення наявності коштів, що призведе до нарахування штрафних санкцій контролюючими органами.

Обсяг фінансових ресурсів є одним з найважливіших обмежень при плануванні масштабу та напрямків діяльності підприємства. Згідно статті 98 Лісового кодексу України [10] видатки на підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів, їх відтворення і охорони здійснюються за рахунок:

- а) державного бюджету та власних коштів підприємств, установ і організацій лісового господарства – щодо лісів державної власності;
- б) місцевого бюджету та власних коштів підприємств, установ і організацій лісового господарства – щодо лісів комунальної власності;
- в) власних коштів власників лісів – щодо лісів приватної власності.

Видатки на зазначені заходи можуть здійснюватися за рахунок інших джерел, не заборонених законом. Видатки на підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів державної і комунальної власності, їх охорону, захист і відтворення фінансуються шляхом цільового виділення коштів державного та місцевих бюджетів для реалізації загальнодержавних, державних і регіональних (місцевих) програм ведення лісового господарства, головною з яких є державна цільова програма «Ліси України».

Отже, державні підприємства лісового господарства можуть отримувати кошти з місцевих бюджетів для проведення лісокультурних робіт, в тому числі це можуть бути надходження від фондів охорони навколишнього природного середовища районних та обласних бюджетів. Дані надходження в обліку відображаються в складі інших операційних доходів. Різноманітні програми фінансування передбачають грошові надходження коштів загального та спеціального фонду державного бюджету. Так, зокрема у 2019 році була передбачена бюджетна програма КПКВ 2805060 «Ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів в лісовому фонді». Для державних підприємств лісової галузі характерною є залежність від зовнішніх грошових надходжень, адже при їх скороченні можуть виникнути ризики при веденні фінансово-господарської діяльності, які будуть пов'язані із недостатністю обігових коштів та можуть спричинити збитки.

Протягом останніх років частка видатків лісового господарства, яка фінансується з державного бюджету постійно знижувалась. Розподіл цих коштів є дуже нерівномірний. Більшість успішних, з фінансової точки зору лісових підприємств Полісся та Карпат, частина підприємств Лісостепової зони повністю відмовились від бюджетного фінансування і ведуть лісове господарство за рахунок власних коштів, отриманих від продажу лісових продуктів [10]

На сьогодні основним джерелом фінансування лісового господарства в цілому по Україні стали власні кошти підприємств, які формуються від реалізації продукції лісозаготівель, їх частка становить більше 90%.

Необхідно відмітити, що продукції лісгосподарських підприємств реалізується на експорт, що є зумовлює необхідність оцінки та обліку монетарних активів виражених в іноземній валюті.

Після заборони експорту деревини в круглому вигляді, значно (біля 120 тис. м³ в рік) зросли об'єми експорту пиломатеріалів. Рівень експортних цін на пиломатеріали залежить від логістики, умов поставки, фізичних розмірів, вологості та породи та адміністративних витрат держлісгоспів. Для прикладу при умові поставки і валюті – ціни коливаються протягом 2016-2018 років за 1 м³:

- пиломатеріали Дуб – FCA-EUR – 150–260–300 \$/ м³;
- пиломатеріали Сосна – FCA-EUR – 90–105–110–130 \$/ м³;
- паркетні заготовки Дуб – FCA-EUR – 6–8 \$/ м³;
- пиломатеріали Ялина – FCA-EUR – 100–130 \$/ м³;
- заготовка для піддонів Сосна – FCA-EUR – 90–95 \$/ м³ [11].

Зважаючи на вище зазначені умови фінансування діяльності лісгосподарських підприємств, дуже важливою частиною аналізу є аналіз грошових потоків. Аналіз грошових потоків передбачає проведення чотирьох послідовних етапів дослідження.

1) Аналіз обсягу та динаміки грошових потоків, метою проведення якого є визначення загальних обсягів грошових потоків, основних тенденцій та пропорцій їх розвитку.

2) Аналіз джерел формування монетарних активів (грошових коштів), що передбачає вивчення структури позитивного грошового потоку за видами діяльності, ранжирування джерел надходження грошових коштів, визначення місця (вагомості) кожного з них у грошовому забезпеченні функціонування лісгосподарського підприємства.

3) Аналіз напрямів використання монетарних активів (грошових коштів), об'єктом якого є вихідний грошовий потік підприємства.

4) Аналіз рівномірності грошових потоків, метою якого є ідентифікація та оцінка основних видів грошових потоків за ступенем регулярності здійснення, виявлення факторів коливань грошових потоків, наявності та причин затримок у надходженні монетарних активів (грошових коштів) та відкладенні запланованих видатків.

Основними та найпоширенішими прогностичними документами надходження та витрачання грошових коштів на підприємствах мають стати касовий бюджет та платіжний календар.

Поділ активів на монетарні та немонетарні спрямований на підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Ступінь деталізації інформації щодо обсягу монетарних активів дозволяє менеджерам аналізувати конкретні заходи щодо поліпшення результатів діяльності. Тому вартість підприємства, виражена в монетарних статтях, на дату балансу потребує достовірної оцінки. Відповідно, монетарні статті виражені в іноземній валюті мають бути перераховані за валютним курсом на дату балансу, а також необхідно враховувати темп інфляції.

Умови формування повноцінного обліково-аналітичного забезпечення управління монетарними активами залежать від ряду факторів впливу, до яких можна віднести налагодженість системи збору інформації про грошові кошти, узагальнення та обробки її потоків, оперативність реагування, чіткість та координація управлінських дій та рішень як результат. Значущість аналітичного забезпечення підкреслюється ще й тим, що завдяки йому виконується функція візуалізації фінансової картини даних по підприємству та виникає можливість створення максимально комфортних та перспективних умов для економічного зростання та розвитку підприємства.

Можемо запропонувати можливі варіанти вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління монетарними активами для лісгосподарських підприємств, що в майбутньому зможе призвести до покращення процесів обліку та аналізу й досягнення високого рівня фінансової незалежності за рахунок власних коштів:

- удосконалення методики обліку монетарних активів;
- модернізація форм ведення внутрішньої документації;
- використання окремих рахунків для обліку елементів монетарних активів;
- відкриття додаткових субрахунків для аналітичного обліку монетарних активів.
- впровадження сучасного автоматизованого облікового забезпечення.

Висновки. Проведені дослідження показали, що для лісгосподарських підприємств притаманна безсистемність обліково-аналітичного забезпечення управління монетарними активами (зокрема, превалювання забезпечення інформацією тільки поточної діяльності без орієнтації на перспективні тенденції змін рівня ліквідності та платоспроможності). Отже, можна сказати, що безперечними залишається факт актуальності обліково-аналітичного забезпечення в управлінні підприємством. Встановлено, що цей процес не можливий без дотримання ряду положень та принципів облікового та аналітичного характеру. Якість управлінських рішень, які формуються на основі обліково-аналітичного забезпечення, залежить від оперативності та точності інформаційного забезпечення даного процесу та швидкості реагування на зміни в ньому. Для більш ефективної процедури налагодження системи обліково-аналітичного забезпечення управління монетарними активами мають створюватися всі умови на підприємстві, адже наслідком роботи системи є якість управлінських дій та фінансова незалежність підприємства в кінцевому результаті.

Список використаних джерел

1. Мостепанюк В. А., Гайдучок Т. С. Фінансування лісового господарства України в контексті європейського досвіду. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/4166/1/ANOV__2015_619-622.pdf
2. Макаренко А. Обліково-аналітичне забезпечення як фактор підвищення результативності управління раціональним лісокористуванням. *Agricultural and Recourse Economics: International Scientific E-Journal*. 2017. Vol. 3. № 2. Pp. 109-121. URL: www.are-journal.com.
3. Скоробагатова В. В. Бухгалтерський облік та контроль монетарних активів: проблеми теорії та методології: монографія. Житомир : ЖДТУ. 2012. 520 с.
4. Загородній А. Г., Партин Г. О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2003. 327 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів», затв. Наказом МФУ № 193 від 10.08.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» від 01.01.2012. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_022
7. Економічна теорія: політекономія: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2006. 631 с.
8. Лукашова І. О. Усунення протиріч у методології бухгалтерського обліку коштів. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Tiru/2010_30_1/Lukash.pdf.
9. Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», затверджене постановою правління НБУ від 15.12.2004 р. № 637 зі змінами та доповненнями URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>

10. Лісовий кодекс України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3852-12*8

11. Мостепанюк В. А., Гайдучок Т. С. Фінансування лісового господарства України в контексті європейського досвіду. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/4166/1/ANOV_2015_619-622.pdf

12. Аналітичний звіт про стан лісових ринків в Україні та їх регулювання – рекомендації по удосконаленню регулювання. URL: https://www.apd-ukraine.de/images/2019/Agrarpolitische_Berichte/Forst_Marchuk/APD_FPB_Marchuk_UKR_final.pdf

References

1. Mostepanyuk V. A., Hayduchok T. S. (2015). *Finansuvannya lisovoho hospodarstva Ukrayiny v konteksti yevropeys'koho dosvidu*. [Financing of forestry in Ukraine in the context of European experience]. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/4166/1/ANOV_2015_619-622.pdf. [in Ukr.]

2. Makarenko, A. (2017). «Accounting and analytical support as a factor in improving the effectiveness of sustainable forest management», *Agricultural and Recourse Economics: International Scientific E-Journal*, 3/2. 109-121, URL: www.are-journal.com.

3. Skorobahatova V. V. (2012). *Bukhhalters'kyi oblik ta kontrol' monetarnykh aktiviv: problemy teorii ta metodolohiyi* [Accounting and control of monetary assets: problems of theory and methodology]: monohrafiya. Zhytomyr : ZhDTU. [in Ukr.]

4. Zahorodniy A. H. Partyn H. O. (2003). *Bukhhalters'kyi oblik: osnovy teorii ta praktyky* [Accounting: basics of theory and practice]. Kyiv: T-vo «Znannya», KOO. [in Ukr.]

5. Polozhennya (standart) bukhhalters'koho obliku 21 «Vplyv zmin valyutnykh kursiv» [Regulation (standard) of accounting 21 «The impact of changes in exchange rates»], zatv. Nakazom MFU № 193 vid 10.08.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>. [in Ukr.]

6. Mizhnarodnyy standart bukhhalters'koho obliku 21 «Vplyv zmin valyutnykh kursiv» [International Accounting Standard 21 «The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates»] vid 01.01.2012. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_022. [in Ukr.]

7. *Ekonomichna teoriya: politekonomiya* [Economic theory: political economy]. Za red. V.D. Bazylevycha (2006). Kyiv. [in Ukr.]

8. Lukashova I. O. (2010). *Usunennya protyrich u metodolohiyi bukhhalters'koho obliku koshtiv* [Elimination of contradictions in the methodology of accounting for funds]. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jm/Soc_Gum/Tiru/2010_30_1/Lukash.pdf. [in Ukr.]

9. Polozhennya «Pro vedennya kasovykh operatsiy u natsional'niy valyuti v Ukrayini» [Regulation «On conducting cash transactions in the national currency in Ukraine»], zatverdzhene postanovoyu pravlinnya NBU vid 15.12.2004 r. № 637 zi zminamy ta dopovnenniyamy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>. [in Ukr.]

10. Lisovyy kodeks Ukrayiny [Forest Code of Ukraine]. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3852-12*8. [in Ukr.]

11. *Analitychnyy zvit pro stan lisovykh rynkiv v Ukrayini ta yikh rehulyuvannya – rekomendatsiyi po udoskonalennyu rehulyuvannya* [Analytical report on the state of forest markets in Ukraine and their regulation – recommendations for improving regulation]. URL: https://www.apd-ukraine.de/images/2019/Agrarpolitische_Berichte/Forst_Marchuk/APD_FPB_Marchuk_UKR_final.pdf. [in Ukr.]

ДАНІ ПРО АВТОРА

Перчук Оксана Володимирівна, к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

e-mail: oksi011279@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-64844-7011>

Researcher ID: 55052018

Яременко Людмила Михайлівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

e-mail: lludayaremenko@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0003-3127-5181>

Researcher ID: 40622017

Бородіна Тетяна Григорівна, здобувач 2 року навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність 071 Облік і оподаткування,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Перчук Оксана Владимировна, к.э.н., доцент кафедры финансов, учета и налогообложения,

Университета Григория Сковороды в Переяславе

e-mail: oksi011279@gmail.com

Яременко Людмила Михайловна, к.э.н., доцент, доцент кафедры финансов, учета и налогообложения,

Университет Григория Сковороды в Переяславе

e-mail: lludayaremenko@gmail.com

Бородина Татьяна Григорьевна, соискатель 2 года обучения второго (магистерского) уровня высшего образования, специальность 071 Учет и налогообложение,

Университет Григория Сковороды в Переяславе

DATA ABOUT THE AUTHOR

Perchuk Oksana, PhD in Economics, Associate Professor,
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Pereiaslav
e-mail: oksi011279@gmail.com

Yaremenko Liudmila, PhD in Economics, Associate Professor,
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Pereiaslav
e-mail: lludayaremenko@gmail.com

Borodyna Tetiana, applicant for 2 years of study of the second (master's) level of higher education, specialty 071
Accounting and Taxation,
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Pereiaslav

Подано до редакції 02.08.2021

Прийнято до друку 28.08.2021

УДК 378.14.015.62

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2021-50-83-96>

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ КОМПЛЕКСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ

Рибакова Т. О.,
Семененко О. Г.,
Черняєв О.С.

Актуальність теми дослідження. Одним з дієвих методів вибору стратегій підвищення ефективності господарської діяльності підприємств різних галузей може стати комплексна економічна діагностика як засіб, що дозволяє корегувати стратегію і тактику виробників та визначити ефективні шляхи їх подальшого розвитку.

Постановка проблеми. Складні економічні умови сьогодення вимагають від підприємств не тільки стабілізації комерційної діяльності, але й підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності на ринку продукції та послуг. Одним із засобів, що дозволяють підвищити ефективність діяльності підприємств, є проведення комплексної економічної діагностики. Особливо це актуально для молокопереробних підприємств країни у зв'язку зі специфікою організації постачання та збуту, швидким псуванням продукції та кризою ринку молочної продукції в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню даної проблеми присвятили праці багато закордонних та українських вчених, серед яких: І. Фаріон, Л. Савчук, С. Жукевич, І. Кривов'язюк, Т. Божидарнік, А. Кірієнко, Н. Зимин, І. Зеленчук, Т. Городня, І. Мойсеєнк., Н. Кушнір, Н. Сарай, О. Гетьман, Т. Загорна, Н. Бобко, Ю. Коваль, В. Забродський, В. Зінченко, А. Вартанов, О. Гадзевич, Т. Костенко та інші.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. В більшості наукових праць увага зосереджена на дослідженні окремих складових елементів економічної діагностики. Розробка методологічних підходів щодо здійснення та запровадження повноцінної методики комплексної економічної діагностики також немає достатнього відображення в економічній літературі.

Постановка завдання, мети дослідження. Теоретичне обґрунтування та розробка методичних та практичних рекомендацій щодо удосконалення процесу комплексної економічної діагностики господарської діяльності підприємств молокопереробної промисловості (на матеріалах молокопереробного підприємства ТОВ «Переяслав-Молпродукт»), з метою підвищення ефективності бізнесу.

Метод або методологія проведення дослідження. Для досягнення мети, вирішення поставлених у дослідженні завдань використано комплекс загальнонаукових та специфічних методів дослідження, а також неформалізованих та формалізованих методів.

Результати дослідження. Обґрунтовано науково-методичні підходи та практичні рекомендації щодо удосконалення процесу комплексної діагностики підприємства та запропоновано шляхи підвищення ефективності господарської діяльності підприємства молокопереробної промисловості.

Галузь застосування результатів. Отримані результати дослідження можуть бути використані підприємствами при діагностуванні поточного стану підприємств власними зусиллями на основі стратегічних міркувань, при розробці бізнес-планів, інвестиційних та інноваційних проектів, стратегічних планів розвитку, а також в навчальному процесі (при підготовці відповідних розділів підручників і навчальних посібників з курсів «Економічний аналіз», «Менеджмент», «Стратегія підприємства», «Оптимізаційні методи і моделі»).

Висновки відповідно до статті. Сформульовані й обґрунтовані теоретичні положення дали змогу представити пропозиції науково-практичного характеру щодо застосування моделі комплексної економічної діагностики для підвищення ефективності діяльності підприємств.

Ключові слова: діагностика, молокопереробні підприємства, інтегральна оцінка, методи дослідження, потенціал, конкурентоспроможність, ефективність.